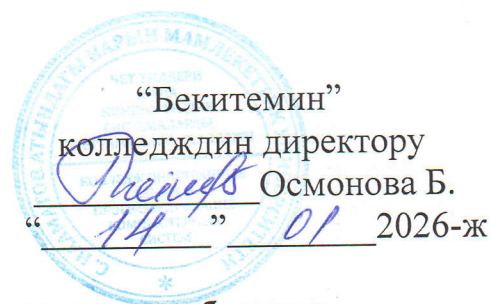

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ИЛИМ, ЖОГОРКУ БИЛИМ БЕРҮҮ ЖАНА
ИННОВАЦИЯЛАР МИНИСТРЛИГИ**

**С.НААМАТОВ АТЫНДАГЫ НАРЫН МАМЛЕКЕТТИК УНИВЕРСИТЕТИ
МИНИСТЕРСТВО НАУКИ, ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ И ИННОВАЦИЙ
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ НАРЫНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С. НААМАТОВА**

**Чет тилдери жана компьютердик системаларды программалоо
колледжи.
Колледж иностранных языков и программирования компьютерных
систем.**

**Маданий мурас жана туризм дисциплинасы боюнча
ЖУМУШЧУ ПРОГРАММА
Культурное наследие и туризм
РАБОЧАЯ ПРОГРАММА**

**Адистиги: 100105-"Мейманканаларда жана туристтик комплекстерде кызмат
көрсөтүүлөрдү уюштуруу".**

Квалификациясы: менеджер

**Специальность: 100105-«Организация обслуживания в гостиницах и туристических
комплексах»**

Квалификация: менеджер

Орто кесиптик билим берүү базасы: Кесиптик боюнча, вариатив.
бөлүгүндө жайгашкан.

Окуу формасы: күндүзгү.

Программаны иштеп чыкты: Кадырова Ж.С.

0702066655. jyldys71@mal.ru

База среднего профессионального образования: расположена в цикле преф. вар. 2.

Форма обучения: очная.

Разработана: Кадыровой Ж.С.

0702066655. jyldys71@mal.ru

Маданий мурас жана туризм дисциплинасы боюнча жумушчу программасы Кыргыз Республикасынын Билим жана илим министирлигинин 2022 -жылдын 10-майынын № 863/1 буйругу менен бекиген 100105-"Мейманканаларда жана туристтик комплекстерде кызмат көрсөтүүлөрдү уюштуруу" багытындагы орто кесиптик билим берүү боюнча мамлекеттик стандарттарынын талаптарына ылайык түзүлдү.

1. Циклдик комиссиянын 2026-жылдын 01 айынын 14 күнүндөгү отурумунда № 9 протоколу менен каралды

Чет тилдери жана компьютердик системаларды программалоо колледжинин методикалык кеңешинде жактырылды.

Протокол № 5 " 14 " 01 2026-жыл

Чет тилдери жана компьютердик системаларды программалоо колледжинин окуу иштер боюнча директордун орун басары Д.С. — Турдубек к Мунара

Программаны түзгөн Ж. Кадырова Кадырова Ж.С

1. Аннотация

"Маданий мурас жана туризм" дисциплинасы студенттердин улуттун этномаданий потенциалын, каада-салттарын, фольклорун, кол өнөрчүлүктөрүн жана тарыхый эстеликтерин, туристтик продуктыларды иштеп чыгуу жана ишке ашыруу үчүн колдонуу боюнча компетенттүүлүктөрүн өнүктүрүүгө багытталган. Курс материалдык жана материалдык эмес мурастарды изилдөөнү, экскурсиялык иш-чараларды уюштурууну жана этнотуризмди өнүктүрүүнү камтыйт.

Курс «Культурное наследие и туризм» направлен на развитие у студентов компетенций в использовании этнокультурного потенциала нации, ее традиций, фольклора, ремесел и исторических памятников для разработки и реализации туристических продуктов. Курс включает изучение материального и нематериального наследия, организацию экскурсионных мероприятий и развитие этнотуризма.

"Маданий мурас жана туризм" курсу боюнча 2026-жылга карата окуу планы учурдагы билим берүү стандарттарынын Кыргыз Республикасынын орто кесиптик билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү стандарты адистик: 100105 Мейманканаларда жана туристтик комплекстерде кызмат көрсөтүүлөрдү уюштуруу адистигинин талаптарына ылайык иштелип чыккан жана социалдык-маданий кызмат көрсөтүүлөр жана туризм жаатындагы адистерди даярдоого багытталган.

Учебный курса «Культурное наследие и туризм» на 2026 год разработан в соответствии с требованиями действующих образовательных стандартов Государственного образовательного стандарта среднего профессионального образования Кыргызской Республики. Специальность: 100105 Организация услуг в гостиницах и туристических комплексах и предназначена для подготовки специалистов в области социально-культурного обслуживания и туризма.

2. «Маданий мурас жана туризм» дисциплинасынын максаты. Целью освоения дисциплины «Культурное наследие и туризм» является:

* дүйнөлүк маданий мурастары жөнүндө алардын өз ара байланыштарында системалуу жана бирдиктүү түшүнүктөрдү калыптандыруу (формирование системных и целостных представлений о мировом культурном наследии в их взаимосвязях);

* маданий жана жаратылыш мурастарынын ортосундагы байланыш жөнүндө негизги түшүнүктөрдү калыптандыруу (формирование базовых представлений о взаимосвязи культурного и природного наследия);

* маданий мурас объектилерин туризм тармагында практикалык колдонуу мүмкүнчүлүктөрүн ачып берүү (раскрытие возможностей практического использования объектов культурного наследия в туристской индустрии);

* Кыргызстандын ар түрдүү маданий жана жаратылыш мурастарына, ошондой эле айрым маданий мурас объектерине кылдат жана ойлонулган мамиле кылуу көндүмдөрүн өнүктүрүү (воспитание навыков бережного и вдумчивого отношения как к

многообразному культурному и природному наследию Кыргызстана в целом, так и к отдельным объектам культурного наследия);

* Маданият, тарых жана искусство жаатында студенттердин жалпы көз карашын кеңейтүү (расширение общего кругозора студентов в сфере культуры, истории и искусства)

3. Тематикалык план

1	Бөлүм, темалар	Саат	Өзөктүү суроолору	Колдонулган технология	Окутуунун натыйжалары
1	Маданий туризмдин теориялык негиздери				
1.1	Лекция №1 Маданий мурас түшүнүгү (материалдык жана материалдык эмес)	3	Материалдык жана материалдык эмес мурастар жөнүндө түшүнүктөр. Эстеликтерди коргоо боюнча мыйзам чыгаруу базасы. Кыргыз Республикасынын «Тарыхый-маданий мурастарын коргоо жана падалануу боюнча 2015-2020-жылдарга карата концепциясы.	Салттуу технология	Материалдык жана материалдык эмес мурастар жөнүндө түшүнүктөргө ээ болушат. Эстеликтерди коргоо боюнча мыйзам, концепциялар менен маалым болушат, кесиптик ишмердүүлүктөрүндө колдоно алышат.
1.2	Лекция №2 Элдик мурастын түрлөрү	3	Фольклор, каада-салттар, үрп-адаттар, элдик кол өнөрчүлүк, кол өнөрчүлүк, салттуу ашкана, архитектуралык жана тарыхый эстеликтер	Баарлашуу Суроо-жооп	Фольклор, каада-салттар, үрп-адаттар, элдик кол өнөрчүлүк, кол өнөрчүлүк, салттуу ашкана, архитектуралык жана тарыхый эстеликтер боюнча маалыматтарга ээ болушат, кесиптик ишмердүүлүгүндө колдоно алышат.
1.3	Лекция №3 Маданий мурастын тарыхый жана географиялык аспектилер.	3	Өзгөчө корголуучу жаратылыш аймактарынын жерлеринин катарына кирген жер; ага тарыхый-маданий коруктар, эстелик жайгашкан сейилбактар, көрүстөндөр, археологиялык жайлар	Интерактивдуу метод, видеофильм	Айрым аймактардын (мисалы Орто Азия, Турк элдеринин, коншу элдердин, Кыргызстандын аймагындагы тарыхый-этнографиялык мурастар) маданий ландшафтынын жана тарыхый-маданий эстеликтеринин өзгөчөлүктөрүн билет, кесиптик ишмердүүлүктө колдоно алышат.

1.4	Лекция №4 Маданий мурас туруктуу өнүктүрүү фактору катарында	3	Туруктуу өнүгүүнүн маанилүү фактору катары маданий мурастын ролу жана мааниси. Ааламдашуу шартында, коомдун туруктуу өнүгүүгө өтүү процессиндеги маданияттын жана маданий мурастын ролу жана мааниси	Баарлашуу, суроо-жооп	Туруктуу өнүгүүнүн маанилүү фактору катары маданий мурастын ролу жана маанисин тушунот. Ааламдашуу шартында, коомдун туруктуу өнүгүүгө өтүү процессиндеги маданияттын жана маданий мурастын ролун жана маанисин тушунот, кесиптик ишмердуулугундо колоно алат. Маданий мурас; туруктуу өнүгүү; постиндустриалдык цивилизация; коомдук өнүгүүнүн мыйзамченемдүүлүгү; айлана-чөйрө; маданияттын жана табияттын биргелешкен эволюциясы тушунукт орун чечемейлей алышат.
	Лекция №5 Этномаданий туризмдин объектиси катары жергиликтүү элдердин маданий мурасы.	3	Этномаданий туризмдин негизги аспектилер жана объекттери: Этнографиялык комплекстер жана айылдар: Кичинекей этникалык топтор жашаган жерлерге же алардын күнүмдүк жашоосуна сүңгүп кирүү үчүн атайын түзүлгөн музейлерге баруу. Салттуу кол өнөрчүлүк: элдик көркөм өнөр, кол өнөрчүлүк менен	Салттуу технология	жергиликтүү элдердин маданий мурасы этномаданий туризмдин объектиси катары экендигин билет, кесиптик ишмердуулуктө колдоно алат.

		таанышуу жана мастер-класстарга катышуу. Материалдык эмес мурас: Элдик майрамдарга, ырым-жырымдарга катышуу, жергиликтүү ашкана, тил жана музыка менен таанышуу. Археологиялык жана диний эстеликтер: Ата-бабаларыбыздын маданиятын күбөлөндүргөн тарыхый жерлерге баруу. Антропологиялык туризм: алгачкы же белгилүү бир маданиятка чөмүлүү. Бул багытты өнүктүрүү этнографиялык мурасты сактоого багытталган жайлоо туризми сыяктуу салттуу чарба формалары бар аймактарга экологиялык турларды да камтыйт.		
Лекция №6 Этнографиялык туризмди өнүктүрүү: элдик кол өнөрчүлүктү жана кесиптерди көрсөтүү.	3	Этнографиялык туризмди өнүктүрүүнүн негизги аспектилери: Интерактивдүүлүк: Коноктор жөн гана байкап турушпастан, кол өнөрчүлөр өткөргөн мастер-класстарга катышышат. Мурастарды сактоо: Кол өнөрчүлүктү өнүктүрүү (анын ичинде Борбордук Азиянын тажрыйбасы) маданий салттарды сактоого багытталган.	Салттуу технология	Этнографиялык туризмди өнүктүрүүнүн негиз аспектилерин билет кесиптик ишмердуулуктө колдоно алат.

			Жергиликтүү экономика: Туристтик продукцияларга салттуу тармактарды кошуу чакан бизнестин өсүшүн камсыз кылат. География: Этнотуризмдин өнүгүшү этнографиялык музейлерди, байыркы айылдарды жана чакан элдердин жашаган жерлерин камтыйт. Туризмдин бул түрү саякаттоону белгилүү бир аймакка мүнөздүү күнүмдүк жашоого, ырым-жырымдарга жана экономикалык тажрыйбаларга чөмүлүү менен айкалыштырууга мүмкүндүк берет. ■		
1.5	Семинардык саат №1 Маданий мурастын туризмди өнүктүрүүдөгү жана аймактын экономикасындагы ролу.	2	Аймактык экономиканын негизги рычактары. Туризмден тушкон каражаттар.	Студенттер тарабынан даярдалган презентациялар	Аймактык экономиканын негизги рычактарын билишет. Туризмден тушкон каражаттар өлкөнүн, аймактын экономикасына чон салым болушун билишет
1.6	Семинардык саат №2	1	" Дүйнөлүк маданий мурас маданий жана билим берүүчү туризмдин негизи катары " (ЮНЕСКОнун объектилерин изилдөө жана алардын туристтерди тартуудагы ролу).	Студенттер тарабынан даярдалган докладдарды, эсселерди жана тапшырмаларды интерактивдүү талкуулар, дебат	Дүйнөлүк маданий мурас маданий жана билим берүүчү туризмдин негиздерин билет, кесиптик ишмердуулуктө колдоно алат.

2	Маданий туристтик продуктуну калыптандыруу				
2.1	Семинардык саат №3 Маданий ресурстарды изилдөө жана классификациялоо ыкмалары	3	Маданий ресурстарды изилдөөнүн негизги ыкмалары: Талаа ыкмалары: Экспедициялар, археологиялык казуулар, эстеликтерди каттоо. Социомаданий ыкмалар: Сурамжылоолор, маектер, ресурстарды пайдаланууну байкоо. Аналитикалык ыкмалар: Тарыхый жана көркөм-тарыхый талдоо, моделдөө, салыштырмалуу талдоо. Маданий талдоо: Маанилерди чечмелөө, этнография, антропологиялык ыкмалар.	Студенттер тарабынан даярдалган презентациялар	Маданий ресурстарды изилдөө жана классификациялоо ыкмаларын билет, кесиптик ишмердигинде колдоно алат
2.2	Семинардык саат №4 Мураска негизделген туристтик продуктыларды (маршруттар, экскурсиялар, иш-чаралар) түзүү жана жайылтуу.	3	Маршруттар жана турлар: Тарыхый, архитектуралык жана маданий эстеликтерди бириктирген тематикалык маршруттарды иштеп чыгуу, саякатчылардын катышуусун камсыз кылуу. Иш-чаралар: Маданий мурасты өркүндөтүүгө багытталган фестивалдарды, тарыхый кайра жаралууларды жана билим берүү программаларын уюштуруу. Уникалдуулугу: Продукт жергиликтүү тарыхты жана уникалдуу маданий элементтерди терең изилдөөгө негизделиши	Студенттер тарабынан даярдалган презентациялар	Мураска негизделген туристтик продуктыларды (маршруттар, экскурсиялар, иш-чаралар) түзүү жана жайылтуу ишмердүүлүгүн билет, кесиптик ишмердүүлүктө колдоно алат. Маршруттар жана турларды, иш-чараларды уюштура алат, уникалдуулугун билет.
	Семинардык саат №5	2	"Туристтер үчүн маданий мурасты чечмелөө ыкмалары" (музейлөө,	Студенттер тарабынан даярдалган презентациялар	Туристтер үчүн маданий мурасты чечмелөө ыкмаларын билет, кесиптик

			интерактивдүү формалар, баяндоо).		ишмердуулуктө колдоно алат.
2.3	Семинардык саат №6 Экскурсиялык иш-аракеттердин негиздери (сценарийлер, методдор)	1	Экскурсияны уюштуруунун негизги этаптары: Даярдык: Теманы аныктоо, максаттарды коюу, жайларды изилдөө, маршрутту иштеп чыгуу, текстти жана "гид портфолиосун" (визуалдык материалдар) даярдоо. Экскурсиялардын түрлөрү: Шаар, өлкө, музей, өнөр жай. Методикалык ыкмалар: Көрсөтүү: Алдын ала текшерүү, панорамалык көрсөтүү, жайларды талдоо. Баяндоо: Комментарий берүү (окуялардын маанисин түшүндүрүү), экскурсия жөнүндө маалымат. Атайын ыкмалар: Реконструкциялоо ыкмасы (өткөндү кайра жаратуу), салыштыруу ыкмасы, персонификациялоо (тарыхый инсандарды эскерүү), "катышуунун таасири" ыкмасы. Сценарий (технологиялык карта): Темаларды, маршрутту, токтоо пункттарын, логикалык өткөөлдөрдү, узактыкты жана негизги методологиялык ыкмаларды камтыйт. Коопсуздук: Нускама берүү, документтерди текшерүү, топтук көзөмөл (жетекчи, арткы).	Студенттер тарабынан даярдалган презентациялар	Экскурсиялык иш-аракеттердин негиздерин, этаптарын билет, кесиптик ишмердуулуктө колдоно алат.

	Семинардык саат №7	3	"Туристтик маршруттардагы материалдык жана материалдык эмес маданий мурастар" (архитектуралык эстеликтер, каада-салттар, ашкана, кол өнөрчүлүк).	Студенттер тарабынан даярдалган докладдарды, эсселерди жана тапшырмаларды интерактивдүү талкуулар, дебат	архитектуралык эстеликтер, каада-салттар, ашкана, кол өнөрчүлүктөрдү билет, кесиптик ишмердуулуктө колдоно алат.
	Семинардык саат №8	3	"Маданий ландшафттар жана тарыхый шаарлар туристтик багыт катары" (тарыхый жерлерде экскурсиялык иш-чаралардын өзгөчөлүктөрү).	Студенттер тарабынан даярдалган презентациялар	тарыхый жерлерде экскурсиялык иш-чаралардын өзгөчөлүктөрүн билет, кесиптик ишмердуулуктө колдоно алат.
3	Маданий жайларды жана туризмди башкаруу				
3.1	Семинардык саат №9 Көргөзмө объектилерин (музейлер, эстеликтер) уюштуруу жана башкаруу.	3	Көргөзмө жайларын (музейлерди, эстеликтерди) уюштуруу жана башкаруу маданий мурасты сактоо, изилдөө жана көрсөтүү үчүн татаал процесси. Инвентаризацияны көзөмөлдөөнү, көргөзмөнүн илимий дизайнын, логистиканы, конокторду тартууну жана жөнгө салуучу талаптарды сактоо. Ийгиликтуу стратегиялык пландаштыруу, кураторлордун, реставраторлордун иши жана натыйжалуу башкаруу менен камсыздоо.	Студенттер тарабынан даярдалган презентациялар	Көргөзмө объектилерин (музейлер, эстеликтер) уюштуруу жана башкаруу ишмердуулугун билет, кесиптик ишмердуулугундө колдоно алат.
3.2	Семинардык саат №10 Маданий туризмдеги маркетинг жана менеджмент мурас объекттерин жана маданий иш-	2	Мурас объекттерин жана маданий иш-чараларды башкарууну жана стратегиялык пландаштыруу, суроо-талапты талдоо жана жарнамалоо аркылуу туристтер үчүн уникалдуу тажрыйбаларды (аныктуулукту) түзүүнү. Натыйжалуу башкаруу	Интерактивдүү метод, видеофильм	Маданий туризмдеги маркетинг жана менеджмент мурас объекттерин жана маданий иш-чараларды башкаруу ишмердуулугунун маанисин тушунот, кесиптик

	чараларды башкаруу		турларды уюштуруу, кызматкерлер менен иштөөнү жана тур пакеттерин түзүү, ал эми маркетинг аудиторияны объекттерге, фестивалдарга тартууну жана жергиликтүү искусствону изилдөө ишмердуулугу.		ишмердуулуктө колдоно алат
3.3	Семинардык саат №11 Укуктук жана уюштуруу аспекти (документация, стандарттар).	1	Негизги аспектилер: Укуктук база: Конституцияга, маданият жана туризм жөнүндө мыйзамдарга жана тарыхый жерлерди пайдаланууну жөнгө салуучу эл аралык келишимдерге негизделген. Документация: Каттоону (паспорттоону), коопсуздук милдеттенмелерин, калыбына келтирүү долбоорунун документтерин жана эксплуатациялоо лицензияларын камтыйт. Уюштуруу чаралары: Музейлештирүүнү, инфраструктураны өнүктүрүүнү, маркетингди, коопсуздукту жана инвестицияларды тартууну камтыйт. Стандарттар: Туристтик кызмат көрсөтүүнүн сапатын, экскурсиялык жетекчиликти жана эстеликтерге жеткиликтүүлүктү жөнгө салат. Ишке ашыруу маданиятты жана туризмди өнүктүрүү үчүн жооптуу мамлекеттик органдар тарабынан жүзөгө ашырылат.	Студенттер тарабынан даярдалган презентациялар	Маданият жана туризм жөнүндө мыйзамдарга жана тарыхый жерлерди пайдаланууну жөнгө салуучу эл аралык келишимдер боюнча маалыматтарды билет. Документациялоо, уюштуруу иштери, стандарттардагы коюлган талаптар жана ишке ашыруу жолдорун билет, кесиптик ишмердуулугундө колдоно алат.
	Семинардык саат №12	2	" Маданий мурастарды сактоо жана туризмди туруктуу өнүктүрүү " (туризм жана	Студенттер тарабынан даярдалган докладдарды,	

			эстеликтерди коргоо көйгөйлөрү).	эсселерди жана тапшырмаларды интерактивдүү талкуулар, дебат	
4	Азыркы тенденциялар				
4.1	Семинардык саат №13 Маданий туризмдеги маалыматтык технологиялар (брондоо системалары, маалымат издөө).	1	Маданий туризмдеги негизги IT компоненттери: Глобалдык брондоо системалары (GDS) жана онлайн платформалар: Авиабилеттерди, мейманканаларды жана экскурсияларды брондоо үчүн колдонулат (Amadeus, Worldspan, Galileo, Sabre). Адистештирилген системалар: VAO Intourist жана Aleap сыяктуу туроператордук системалар турларды, экскурсияларды жана билеттерди реалдуу убакыт режиминде брондоо үчүн куралдарды камсыз кылат. CRM системалары: Туристтик агенттиктин программалык камсыздоосу (MAG.Travel, ERP.travel) кардарлардын маалымат базаларын жана брондоолорун башкарууга жардам берет. Маалымат издөө системалары (IRS): Маданий аттракциондор, музейлер, театрлар жана маршруттар жөнүндө маалымат издөө үчүн колдонулат. Туристтик маалымат системалары (TIS): Маданий багыттарды жайылтуучу санариптик платформалар. IT колдонуу процесстерди оптималдаштырууга, чыгымдарды азайтууга жана	Студенттер тарабынан даярдалган презентациялар. Латформалар, сайддар менен иштоо	Маданий туризмдеги маалыматтык технологияларды колдонуу менен туристтерди тартуу ишмердуулугун билет, саттар аркылуу иште алат

			туристтерге тейлөө сапатын жакшыртууга жардам берет.		
4.2	Семинардык саат №14 ЮНЕСКОнун Бүткүл дүйнөлүк мурастары. Объектилердин категориялары.	3	ЮНЕСКОнун туристтик багыттарды жайылтуудагы ролу. ЮНЕСКОнун Дүйнөлүк мурастар тизмесине кирген объекттер – адамзаттын жалпы мурасын түзгөн көрүнүктүү маданий жана жаратылыш байлыктары. Алар үч негизги категорияга бөлүнөт: маданий (эстеликтер жана ансамблдер), табигый (уникалдуу экосистемалар жана геологиялык түзүлүштөр) жана аралаш, алар эки түрдү тең айкалыштырат. 2025-жылга карата тизмеге 1200дөн ашык объект киргизилген. ЮНЕСКОнун сайттарынын категориялары Дүйнөлүк мурас үч негизги түргө бөлүнөт: Маданий мурас: Адамзаттын чыгармачыл генийинин чыгармалары, архитектуралык ансамблдер, тарыхый шаарлар же жайлар, анын ичинде археологиялык калдыктар (мисалы, Санкт-Петербургда тарыхый борбору, Википедия). Жаратылыш мурастары: Физикалык жана биологиялык түзүлүштөр, жоголуп бара жаткан жаныбарлардын жана өсүмдүктөрдүн түрлөрүнүн жашоо чөйрөсү, табигый ландшафттар (мисалы, Байкал көлү, Википедия). Аралаш мурастар: Маданий жана жаратылыш мурастарынын уникалдуу өзгөчөлүктөрүн айкалыштырган жайлар.	Интерактивдуу метод, видеофильм Студенттер тарабынан даярдалган презентациялар	ЮНЕСКОнун Бүткүл дүйнөлүк мурастарынын тизмесин, Объектилердин категориялары боюнча маалыматтарды билет, кесиптик ишмердуулуктө колдоно алат.

4.3	Семинардык саат №15 Туруктуу туризмдин экологиялык жана социалдык-маданий аспектилерин.	2	Туруктуу туризм экологиялык, социалдык-маданий жана экономикалык кызыкчылыктардын ортосундагы тең салмактуулукту сактоого, узак мөөнөттүү өнүгүү учурунда айлана-чөйрөнү коргоону жана жергиликтүү коомчулуктарды сыйлоону камсыз кылууга багытталган. Экологиялык аспект айлана-чөйрөгө тийгизген таасирин минималдаштырууну, биологиялык ар түрдүүлүктү коргоону жана ресурстарды рационалдуу пайдаланууну камтыйт. Социалдык-маданий аспект маданий мурастарды жана салттарды сактоого жана маданияттын коммерциялашуусуна жол бербөөгө багытталган.	Баарлашуу, суроо-жоо	Туруктуу туризмдин экологиялык жана социалдык-маданий аспектилерин билет, кесиптик ишмердуулуктө колдоно алат
4.5	Семинардык саат №16	1	Дүйнөдүк маданий мурас маданий жана билим берүүчү туризмдин негизи катары (ЮНЕСКОнун объектилерин изилдөө жана алардын туристтерди тартуудагы ролу).	Студенттер тарабынан даярдалган докладдарды, эсселерди жана тапшырмаларды интерактивдүү талкуулар, дебат	ЮНЕСКОнун объектилерин изилдөө жана алардын туристтерди тартуудагы ролун билет, кесиптик ишмердуулукто колдоно алат
	Семинардык саат №17 " Аймактын имиджин калыптандыруудагы маданий мурастын ролу " (аймактарды маданий эстеликтер аркылуу бренддөө).	2	Аймактык брендингде маданий мурастын ролунун негизги аспектилерин: Өзгөчөлүктү калыптандыруу: Мурас – бул аймакты башкалардан айырмалап турган имиджин түзүүнүн негизи. Символдорду колдонуу: Архитектуралык эстеликтер, искусство, элдик кол өнөрчүлүк жана каада-	Студенттер тарабынан даярдалган презентациялар	Аймактын имиджин калыптандыруудагы маданий мурастын ролун тушунот, кесиптик ишмердуулукто колдоно алат.

			салттар таанымал образды түзгөн "визиттик карточкаларга" айланат. Жумшак күч: Маданий мурас улуттук жана эл аралык деңгээлде аймакка көңүл буруу куралы катары кызмат кылат. Экономикалык таасири: Мурас бренди туризмди өнүктүрөт жана кошумча ресурстарды тартат, тарыхый жерлерди атаандаштыкка жөндөмдүү жерлерге айландырат. Сактоо жана адаптациялоо: Ийгиликтүү брендинг маданий мурас объекттерин сактоону гана эмес, аларды заманбап колдонууга ыңгайлаштырууну, аларды жеткиликтүү жана жагымдуу кылууну талап кылат. Ошентип, маданий мурас - бул аймактын имиджин курууга негиз болуп саналат, анын жагымдуулугун жана өзгөчөлүгүн камсыз кылат.		
	Семинардык саат №18 Эл аралык туризмди өнүктүрүүдө	1	Маданий мурастын ролунун негизги аспектилери: Жагымдуулугу жана имиджи: Тарыхый, архитектуралык жана археологиялык эстеликтер, ошондой	Студенттер тарабынан даярдалган презентациялар	Эл аралык туризмди өнүктүрүүдө маданий мурастын ролун билет, жагымдуу жана имиджин тушунот, кесиптик ишмердуулукто колдоно алат.

маданий мурастын ролу.	эле <u>ЮНЕСКО</u>нун объекттери өлкөнүн уникалдуу туристтик брендин түзүп, аны атаандаштарынан айырмалап турат. Экономикалык стимул: Маданий туризмден түшкөн киреше эстеликтерди тейлөө жана калыбына келтирүү үчүн колдонулат, бул алардын сакталышын камсыз кылат. Туризм ошондой эле жумуш орундарын түзөт жана тиешелүү тармактарды (мейманканалар, транспорт жана кол өнөрчүлүк) колдойт. Билим берүү жана котормочулук функциясы: Мурас муундардын тажрыйбасын өткөрүп берет, каада-салттарды жана тарыхты тааныштырат, маданий алмашууну камсыз кылат. Туризмдин белгилүү бир түрлөрүн өнүктүрүү: Жергиликтүү атмосферага чөмүлүүнү талап кылган антропологиялык, этномаданий жана маданий-билим берүүчү туризмдин негизинде маданий мурас жатат. Аймактык туруктуулук: Мурасты натыйжалуу пайдалануу туризмди жергиликтүү өзгөчөлүктү сактоо жана		
-------------------------------	---	--	--

			аймактарды өнүктүрүү механизминде айландырат. Маданий мурас туристтерди гана өзүнө тартып тим болбостон, экономикалык пайдасы аркылуу өзүн-өзү сактоо мүмкүнчүлүгүн берет, аны "тоңуп калган тарыхтан" тирүү байлыкка айлантат.		
	Бардыгы	54с			

Семинарлар үчүн сунушталган темалар:

- "Дүйнөлүк маданий мурас маданий жана билим берүүчү туризмдин негизи катары" (ЮНЕСКОнун объектилерин изилдөө жана алардын туристтерди тартуудагы ролу).
- "Маданий мурастарды сактоо жана туризмди туруктуу өнүктүрүү" (туризм жана эстеликтерди коргоо көйгөйлөрү).
- "Туристтик маршруттардагы материалдык жана материалдык эмес маданий мурастар" (архитектуралык эстеликтер, каада-салттар, ашкана, кол өнөрчүлүк).
- "Маданий ландшафттар жана тарыхый шаарлар туристтик багыт катары" (тарыхый жерлерде экскурсиялык иш-чаралардын өзгөчөлүктөрү).
- "Туристтер үчүн маданий мурасты чечмелөө ыкмалары" (музейлөө, интерактивдүү формалар, баяндоо).
- "Мурас объектилеринде экскурсиялык иш-чараларды уюштуруу" (тематикалык экскурсияларды жана турларды иштеп чыгуу).
- "Аймактын имиджин калыптандыруудагы маданий мурастын ролу" (аймактарды маданий эстеликтер аркылуу бренддөө).

Бул темалар бизге маданий мурастын туризмдин өнүгүшүнө кандай таасир этерин жана тарыхты жана маданиятты түшүнүүгө кандай салым кошорун талдоо мүмкүнчүлүгүн берет.

Рекомендуемые темы для семинарских занятий:

- «Всемирное культурное наследие как основа культурно-познавательного туризма» (изучение объектов ЮНЕСКО, их роль в привлечении туристов).
- «Сохранение культурного наследия и устойчивое развитие туризма» (проблемы чрезмерного туризма (overtourism) и защита памятников).
- «Материальное и нематериальное культурное наследие в туристских маршрутах» (памятники архитектуры, традиции, кухня, ремесла).
- «Культурные ландшафты и исторические города как туристские дестинации» (специфика экскурсионной деятельности в исторических местах).
- «Методы интерпретации культурного наследия для туристов» (музеефикация, интерактивные формы, сторителлинг).
- «Организация экскурсионной деятельности на объектах наследия» (разработка тематических экскурсий и туров).
- «Роль культурного наследия в формировании имиджа региона» (брендинг территорий через культурные памятники).

Эти темы позволяют проанализировать, как культурное наследие влияет на развитие туризма и способствует пониманию истории и культуры.

4. Бул дисциплинаны өздөштүргөндөн кийин студент төмөндөгүдөй компетенцияларды өздөштүрүүгө мүмкүнчүлүк алат.

Шифр	Компетенция	Компетенттүүлүккө жетүү көрсөткүчтөрү (берилген тармактын алкагында)
OK1	Өз ишмердүүлүгүн уюштуруу, кесиптик тапшырмаларды аткаруу үчүн ыкмаларды жана ыкмаларды тандоо, алардын натыйжалуулугун жана сапатын баалоо;	Бул ыкманын маанилүүлүгүнүн негизги аспектилерин тушунот: Иш-аракеттерди уюштуруу: Жумуш агымдарын пландаштыруу жана түзүмдөө мүмкүнчүлүгү кызматкерлерге убакытты жана ресурстарды натыйжалуу пайдаланууга жана өндүрүмдүүлүктү жогорулатууга жардам бере алат. Ыкмаларды тандоо: Кесиптик тапшырмаларды аткаруу үчүн эң

		ылайыктуу, заманбап же стандарттуу ыкмаларды колдонуу акыркы продуктунун же кызматтын сапатын камсыз кыла алат. Натыйжалуулукту баалоо: Үзгүлтүксүз өзүн-өзү баалоо жана натыйжаларды талдоо, алсыз жактарын аныктоого, ыкмаларды тууралоого жана кесиптик көрсөткүчтөрдү тынымсыз жакшыртууга мүмкүндүк бере алат. Кесиптик өсүү: Бул принциптерди сактоо компетенттүүлүктү, ишенимдүүлүктү жана мыктылыкты өнүктүрүп, жеке кызматкердин да, жалпысынан уюмдун өнүгүшүнө өбөлгө түзө алат. Бул ыкма жогорку сапаттагы ишти камсыз кылуу менен бирге кызматкердин баалуу адис болушуна да мүмкүндүк берет.
ОК2	Көйгөйлөрдү чечүү, стандарттуу жана стандарттуу эмес кырдаалдарда чечим кабыл алуу, демилгени жана жоопкерчиликти көрсөтүү;	Чечим кабыл алуу – бул бир нече альтернативалардын ичинен тандоо мүмкүнчүлүгүнө ээ болот Стандарттуу (типтүү) кырдаалдар: Булар белгиленген алгоритмдерге, эрежелерге жана көрсөтмөлөргө негизделип чечимдерди кабыл алууга жонжомдуу болот Стандарттуу эмес (уникалдуу) кырдаалдар: Булар чыгармачыл мамилени, тобокелдиктерди талдоого ээ болот. Демилге жана жоопкерчиликти көрсөтө алат

		Демилге: Жогору жактан көрсөтмөлөрдү күтпөстөн, көйгөйлөрдү өз алдынча аныктоо жана чечимдерди сунуштоо жөндөмүнө ээ болот. Буга идеяларды жаратуу үчүн мээ чабуулу сыяктуу ыкмаларды колдоно алат Жоопкерчилик: Кабыл алынган чечимдердин жана ишке ашырылган аракеттердин кесепеттери үчүн жоопкерчиликти алууга даяр болот, ошондой эле алардын чыныгы натыйжалуулугун баалоо негизинде аракеттерди тууралоого даяр болот. Натыйжалуу менеджер күнүмдүк тапшырмалар үчүн катуу процедураларды колдонууну белгисиздикке туш болгондо ийкемдүү ой жүгүртүү менен айкалыштыра алат.
ОКЗ	Кесиптик тапшырмаларды натыйжалуу аткаруу, кесиптик жана жеке өнүгүү үчүн зарыл болгон маалыматты издөө, чечмелөө жана колдонуу;	Бул фундаменталдык, жалпы кесиптик компетенция, ал ишенимдүү маалыматтарды аң-сезимдүү түрдө тандоо, аларды белгилүү бир өндүрүштүк көйгөйлөрдү чечүү үчүн талдоо жана өз алдынча билим алуу жана карьералык өсүш үчүн колдонуу жөндөмүн камтыйт. Булактарды сын көз менен баалоо, маалыматты билимге айландыруу жана аны иш жүзүндө колдонуу жөндөмү иштин натыйжалуулугун жана кесиптик адаптацияны камсыз кылат. Бул компетенциянын негизги компоненттери: Маалымат издөө: Муктаждыктарды аныктоо, ишенимдүү ресурстарды

		тандоо, заманбап маалыматтарды издөө куралдарын колдонуу. Чечмелөө: Алынган маалыматты талдоо, ишенимдүүлүгүн текшерүү жана салыштыруу, ошондой эле маалыматты кесиптик максаттарда иштетүү жөндөмү. Колдонулушу: Тапшырмаларды натыйжалуу аткаруу, жумуштун сапатын жакшыртуу, башкаруу чечимдерин колдоо жана өзүн-өзү өнүктүрүүгө жана кесиптик өсүүгө көмөктөшүү үчүн маалыматтарды колдонуу. Мааниси: Бул компетенция кесиптик стандарттарга жооп берүү, өз алдынча ийгиликтүү иштөө, сертификациялардан (анын ичинде демонстрациялык экзамендерден) өтүү жана өмүр бою билим алуу үчүн зарыл. Ал практикалык маселелерди чечүү жана маалыматты талдоо аркылуу өнүгөт
OK5	Командада иштөө, кесиптештер, жетекчилик жана кардарлар менен натыйжалуу баарлашуу;	Натыйжалуу командалык иш ачыктыкка, активдүү угууга жана так баарлашууга (пикирге) негизделет. Өндүрүмдүүлүк максаттардын ачыктыгын, бирдиктүү билдирүү куралдарын колдонууну, күн сайын үзгүлтүксүз жолугушууларды жана жоопкерчиликтерди так бөлүштүрүүнү билет. Натыйжалуу баарлашуунун негизги принциптери:

	Кесиптештер менен: Ар бир долбоор үчүн бир билдирүү куралын колдонот, негизги мазмунду кыскача сактай алат жана жеке адамга эмес, ишти баалоо менен конструктивдүү пикир калтыра алат. Жетекчилик менен: Чынчыл, пикир сураганды, өз позицияңызды колдоо үчүн маалыматтарды (сандарды) колдоно алат. Кардарлар менен: Чыныгы кызыгууну көрсөтөт, кунт коюп угат, келишимдерди документтештирууну жана суроо-талаптарга тез жооп бере алат. Баарлашууну жакшыртуу жолдору: Команда куруу иш-чаралары жана салттары: Ишенимди бекемдөө үчүн биргелешкен иш-чаралар, кофе тыныгуулары жана мээ чабуулу сессиялары колдонот. Саясаттар: Жолугушуулардын жыштыгы, баарлашууга жооп берүү убактысы жана жоопкерчиликтүү байланыш кызматкерлери сыяктуу эрежелерди колдонот. Технологиялар: Долбоорду башкаруу системаларын (Trello, Jira) жана корпоративдик билдирүү колдонмолорун (Compass, Telegram) ишке ашыруу мумкунчулугу болот. Ден соолукка пайдалуу атмосфера түзүү үчүн ар бир кызматкер өз ролунун маанилүүлүгүн жана маалымат агымы жөн гана жогорудан
--	---

		төмөн карай эмес, эки тараптуу экенин түшүнөт.
ОК6	Команда мүчөлөрүнүн (кол астындагылардын) иши жана алардын жумуш ордундагы окутуусу, ошондой эле тапшырманы аткаруунун натыйжалары үчүн жоопкерчиликти алуу;	Менеджердин (жетекчинин) кол алдындагылардын иши, окутуусу жана натыйжалары үчүн жоопкерчилиги - бул башкаруунун негизги компетенциясы, башкача айтканда, команданын тапшырманы аткаруусу үчүн толук жоопкерчилик ала алат. Буга сапатты көзөмөлдөө, мөөнөттөрдү сактоо, зарыл болгон ыйгарым укуктарды берүү жана насаатчылык кирет. Жетекчи жумуш ордунда окутууну уюштурууга жана ар бир катышуучунун каалаган натыйжага жетишин камсыз кылууга жооптуу. Башкаруучулук жоопкерчиликтин негизги аспектиери: Тапшырманын натыйжалары: Процесс үчүн гана эмес, акыркы натыйжа үчүн (сапат, мөөнөттөр, ресурстар) жоопкерчилик. Команда мүчөлөрүнүн ишинин натыйжалуулугу: Кол алдындагылардын учурдагы иш-аракеттерин көзөмөлдөө, тапшырмаларды жана ыйгарым укуктарды бөлүштүрүү. Жумуш ордунда окутуу: Кызматкерлердин көндүмдөрүн окутуу жана өнүктүрүү, алардын кесипкөйлүгүн түздөн-түз жумуш ордунда жогорулатуу. Чечим кабыл алуу ыйгарым укугу: Жетекчи командага өз ролдорунун

		чегинде чечим кабыл алууга мүмкүнчүлүк бериши керек. Бул жоопкерчилик көбүнчө билим берүү жана кесиптик стандарттарда жалпы компетенция катары формулировкаланат.
ПК4	Конокторго маалымат берүү жана мейманкана жана туризм кызматтарын көрсөтүү боюнча келишимдерди түзүүгө катышуу;	Конокторго маалымат берүү жана келишимдерди түзүү кызматтар, баалар, катталуу/чыгуу убактысы боюнча консультацияларды жана каттоо карталарын берүүнү камтыйт. Кызматкерлер конокторго жатакана жана өрт коопсуздугу эрежелери жөнүндө маалымат берүүгө, жеке маалыматтарды иштетүүгө макулдук алууга жана сунушту кабыл алууну билдирген брондоону ырастоо иштерин аткара алат. Конок жөнүндө маалымат: Бөлмөнүн категориясы, баасы, кызматтар (акысыз жана акы төлөнүүчү) жана өрт коопсуздугу эрежелери жөнүндө маалымат бере алат. Келишимди түзүү: Бул каттоодо "каттоо картасын" берүү же брондоону ырастоо (сунуш-кабыл алуу) аркылуу ишке ашыра алат. Документация: Жеке маалыматтарды топтоп, документтерди каттоого ала алат. Этикет: Кесипкөй баарлашуу, конокко көңүл буруу жана ыңгайлуу байланыш каналдарын колдонуу талаптарына ээ болот.

4. После освоения данной дисциплины студент получит возможность овладеть следующими компетенциями.

Шифр	Компетенция	Показатели достижения компетентности (в рамках данной отрасли)
ОК1	Организовывать свою деятельность, выбирать методы и подходы для выполнения профессиональных задач, а также оценивать их эффективность и качество;	Понимает основные аспекты важности этого подхода: Организация деятельности: Умеет планировать и структурировать рабочие процессы помогает сотрудникам более эффективно использовать время и ресурсы, а также повышать производительность. Выбор методов: Использует наиболее подходящих, современных или стандартных методов выполнения профессиональных задач гарантирует качество конечного продукта или услуги. Оценка эффективности: Постоянная самооценка и анализ результатов позволяют выявлять слабые места, корректировать методы и непрерывно улучшать профессиональную деятельность. Профессиональный рост: Приверженность этим принципам способствует развитию компетентности, надежности и профессионализма, внося вклад как в развитие отдельного сотрудника, так и организации в целом. Такой подход, обеспечивая высокое качество работы, также позволяет сотруднику стать ценным специалистом.

ОК2	Решение проблем, принятие решений в стандартных и нестандартных ситуациях, проявление инициативы и ответственности;	Принятие решений — это способность выбирать из нескольких альтернатив. Стандартные (типичные) ситуации: В них принято принимать решения на основе установленных алгоритмов, правил и инструкций. Нестандартные (уникальные) ситуации: Требуют творческого подхода и анализа рисков. Способность проявлять инициативу и ответственность. Инициативность: Способность самостоятельно выявлять проблемы и предлагать решения, не дожидаясь указаний сверху. Может использовать такие методы, как мозговой штурм, для генерации идей. Ответственность: Готовность брать на себя ответственность за последствия принятых решений и предпринятых действий, а также готовность корректировать действия на основе оценки их фактической эффективности. Эффективный менеджер способен сочетать использование жестких процедур для выполнения повседневных задач с гибким мышлением в условиях неопределенности.
-----	--	---

ОКЗ	Поиск, интерпретация и использование информации, необходимой для эффективного выполнения профессиональных задач, а также для профессионального и личностного развития;	Это фундаментальная, общая профессиональная компетенция, включающая в себя способность сознательно отбирать достоверную информацию, анализировать её для решения конкретных производственных задач и использовать её для самостоятельного обучения и карьерного роста. Способность критически оценивать источники, преобразовывать информацию в знания и применять их на практике обеспечивает эффективность работы и профессиональную адаптацию. Основные компоненты этой компетенции: Поиск информации: Выявление потребностей, выбор надежных источников, использование современных инструментов поиска информации. Интерпретация: Способность анализировать, проверять и сравнивать полученную информацию, а также обрабатывать её в профессиональных целях. Применение: Использование информации для эффективного выполнения задач, повышения качества работы, поддержки управленческих решений и содействия саморазвитию и профессиональному росту. Значение: Эта компетенция необходима для соответствия профессиональным
-----	---	---

		стандартам, успешной самостоятельной работы, сдачи сертификационных экзаменов (включая демонстрационные экзамены) и участия в непрерывном обучении. Она развивается посредством решения практических задач и анализа информации.
ОК5	Работа в команде, эффективная коммуникация с коллегами, руководством и клиентами;	Эффективная командная работа основана на открытости, активном слушании и четкой коммуникации (обратной связи). Производительность строится на ясности целей, использовании общих инструментов коммуникации, регулярных ежедневных встречах и четком разделении обязанностей. Ключевые принципы эффективной коммуникации: С коллегами: Использует один инструмент коммуникации для каждого проекта, кратко излагает основную информацию и предоставляет конструктивную обратную связь, оценивая работу, а не отдельного человека. С руководством: Честен, запрашивает обратную связь и использует данные (цифры) для обоснования своей позиции. С клиентами: Проявляет искренний интерес, внимательно слушает, документирует договоренности и быстро отвечает на запросы. Способы улучшения коммуникации:

		Мероприятия и традиции командообразования: Использует совместные мероприятия, перерывы на кофе и мозговые штурмы для укрепления доверия. Политики: Внедряет правила, такие как частота встреч, время ответа на сообщения и ответственные контактные лица. Технологии: Внедряет системы управления проектами (Trello, Jira) и корпоративные мессенджеры (Compass, Telegram). Способы улучшения коммуникации: Мероприятия и традиции командообразования: Использует системы управления проектами (Trello, Jira) и корпоративные мессенджеры (Compass, Telegram).
ОК6	Принятие ответственности за работу членов команды (подчиненных) и их обучение на рабочем месте, а также за результаты выполнения задач;	Ответственность руководителя (супервайзера) за работу, обучение и результаты подчиненных является ключевой управленческой компетенцией, то есть команда может взять на себя полную ответственность за выполнение задачи. Это включает в себя контроль качества, соблюдение сроков, делегирование необходимых полномочий и наставничество. Руководитель отвечает за организацию обучения на рабочем месте и обеспечение достижения каждым участником желаемых результатов. Ключевые аспекты управленческой ответственности:

		Результаты выполнения задачи: Ответственность не только за процесс, но и за конечный результат (качество, сроки, ресурсы). Эффективность работы членов команды: Мониторинг текущей деятельности подчиненных, распределение задач и полномочий. Обучение на рабочем месте: Обучение и развитие навыков сотрудников, повышение их профессионализма непосредственно на рабочем месте. Полномочия по принятию решений: Руководитель должен предоставить команде возможность принимать решения в рамках своих ролей. Эта ответственность часто формулируется как общая компетенция в образовательных и профессиональных стандартах.
ПК4	Предоставление информации гостям и участие в заключении договоров на оказание гостиничных и туристических услуг;	Предоставление информации и заключение договоров с гостями включает в себя консультации по услугам, ценам, времени заезда/выезда и выдачу регистрационных карт. Сотрудники обязаны информировать гостей о правилах проживания и пожарной безопасности, получать согласие на обработку персональных данных и подтверждать бронирование, что означает принятие предложения. Информация для гостей: Предоставляется информация о категории номера, цене, услугах

		(бесплатных и платных) и правилах пожарной безопасности. Заключение договора: Осуществляется путем выдачи «регистрационной карты» при регистрации или подтверждения бронирования (предложение-принятие). Документация: Согласие на обработку персональных данных является обязательным. Этикет: Требуется профессиональное общение, внимание к гостю и использование удобных каналов связи.
--	--	--

5. Дисциплинанын мазмуну жана структурасы. Содержание и структура дисциплины

6-семестр

№	Окуу иштеринин түрү Вид учебной работы	Сааттын көлөмү Объем часов
1	Окуу жүктөмү (бардыгы) Учебная нагрузка (общая)	90
2	Аудиториялык жүктөм Аудиторная нагрузка	54
3	Лекция. Лекционные часы	18
4	Семинардык саат Часы семинаров	36
5	Студенттин өз алдынча иши СРС	36

6. Курсту (модулду) өздөштүрүү үчүн зарыл болгон башталгыч жана орто билим берүүчү адабияттардын тизмеси. Список основной и дополнительной учебной литературы, необходимой для освоения курса (модуля).

6.1 Негизги адабияттар: Основная литература:

1. Кыргыз Республикасынын тарыхый-маданий мурастарын коргоо жана пайдалануу боюнча 2015-2020-жылдарга карата концепциясы
2. «Тарыхый-маданий мурастарды коргоо жана пайдалануу жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы
3. Список кандидатов в объекты всемирного наследия ЮНЕСКО в Кыргызстане.
4. <https://www.advantour.com/rus/kyrgyzstan/tourism/cultural.htm>
5. <https://arch.kyrlibnet.kg/uploads/GPTB%20KULTURNIY%20TURIZM%20V%20KYRGYZSTANE.pdf>
6. https://science.bafe.edu.kg/wp-content/uploads/2021_.pdf
7. <https://asiamountains.net/adventure/cultural-program/>
8. <https://invest.gov.kg/ru/o-kyrgyzskoj-respublike/klyuchevye-otrasli/turizm/>
9. <file:///C:/Users/Admin/Downloads/pdf>
10. <https://news.un.org/ru/story/2025/04/1463341>
11. <https://asiamountains.net/destination/naryn-oblast>
12. <https://www.centralasia-travel.com/ru/countries/kirgistan/sights/narin>
13. <https://eurasia.travel/ru/kyrgyzstan/naryn/#:~:text>
14. https://24.kg/obschestvo/56421_naryinskaya_oblast_otnbspchego_unbspturistov_zahvatyivaet_duh
15. <https://www.advantour.com/rus/kyrgyzstan/bishkek/things-to-do.htm>
16. https://ru.wikipedia.org/wiki/-_ЮНЕСКО_тизме

6.2.Илимий-изилдөөнүн темалары

1. Тарыхый жана маданий мурас түшүнүгү. Тарыхый жана маданий билим берүүчү мурастын маңызына онтологиялык, баалуулук-эпистемологиялык жана социомаданий мамилелер.
2. Тарыхый жана маданий ресурстар: маңызы, классификациясы жана баалоо этаптары.
3. Тарыхый жана маданий эстеликтер жана алардын түрлөрү.
4. Дүйнөлүк жаратылыш жана маданий мурас. Дүйнөлүк мурастар тизмесине киргизүү үчүн маданий жана жаратылыш объекттерин баалоо критерийлеринин системасы.

5. Кыргызстандагы Дүйнөлүк мурас объекттери жана алардын мүнөздөмөлөрү.
6. Маданий ландшафт: типологияга заманбап түшүнүктөр жана мамилелер.
7. Тарыхый жана маданий ландшафттардын касиеттери жана түрлөрү.

6.2. Темы научной-исследований

1. Концепция историко-культурного наследия. Онтологический, ценностно-эпистемологический и социокультурный подходы к сущности историко-культурного образовательного наследия.
2. Исторические и культурные ресурсы: сущность, классификация и этапы оценки.
3. Исторические и культурные памятники и их типы.
4. Всемирное природное и культурное наследие. Система критериев оценки объектов культурного и природного наследия для включения в Список всемирного наследия.
5. Объекты всемирного наследия в Кыргызстане и их характеристики.
6. Культурный ландшафт: современные концепции и подходы к типологии.
7. Свойства и типы историко-культурных ландшафтов.

7. Аралык баалоо үчүн баалоо фонду.

Баалоо суроолору модуль:

1. Тарыхый-маданий туризм түшүнүгү, анын негизги багыттары жана аспектилері. Тарыхый-маданий туризмдин башка түрлөрү жана категорияларынын арасында ролу жана орду.
2. Тарыхый-маданий туризмдин түрлөрү жана мазмуну.
3. Музей туризминин мазмуну жана мүнөздөмөлөрү.
4. Маданий эстеликтерди жана жаратылыш жайларын коргоо боюнча мамлекеттик саясат.
5. Туризм жана рекреациялык потенциал, туристтик шаарлардын маданий мурасы.
6. Нарын облусунун аймагындагы тарыхый-маданий туризм.
8. Мектеп окуучулары үчүн тарыхый-маданий туризмди уюштуруу методологиясы.
9. Маданий жана тарыхый туризмде жаратылыш комплекстерин пайдалануунун көйгөйлөрү жана келечеги.
11. Китепканалардын маданий жана тарыхый мурасты калыптандыруудагы ролу.
12. Диний архитектурасы: өнүгүү тарыхы, тенденциялары жана аймактык багыттардагы ролу.
13. Тарыхый жана маданий ресурстар. Маданий жана тарыхый борборлордун типологиясы.
14. Категориялар: Эстелик, Маданий жай, Маданий жана тарыхый борбор, Маданий мурас, Дүйнөлүк мурас.
15. Тарыхый жана маданий мурастын баалуулугун баалоо критерийлери: Хронологиялык, Ыйык, Эстетикалык жана Мемориалдык.
16. Тарыхый эстеликтер боюнча биринчи илимий изилдөөлөр (18-19-кылым).

17. 1917-жылдагы Октябрь революциясынан кийинки тарыхый жана маданий мурасты изилдөөнүн негизги багыттары.

1920-1930-жылдардагы "маданиятты саясатташтыруунун" тарыхый көрүнүшү.

19. Согуштан кийинки тарыхый жана маданий эстеликтерди изилдөө.

20. И.Раззаковдун мезгилиндеги тарыхый-маданий эстеликтер

22. Кайра куруу доорундагы жана постсоветтик мезгилдеги маданий мурас. 1990-жылдардагы мыйзамдар жана алардын тарыхый эстеликтер үчүн мааниси.

23. Бишкектин маданий жана тарыхый жайлары: тарыхы жана азыркысы.

24. Сулайман тоо улуттук тарыхый жана маданий мурасы.

25. Ош шаарларынын маданий жана тарыхый өзгөчөлүктөрү.

26. Музей туризминин мазмуну жана өзгөчөлүктөрү.

27. Региондогу тарыхый туризм.

7. Фонд оценки для промежуточной оценки.

Вопросы для модуля:

1. Концепция историко-культурного туризма, его основные направления и аспекты. Роль и место среди других видов и категорий историко-культурного туризма.
2. Виды и содержание историко-культурного туризма.
3. Содержание и характеристики музейного туризма.
4. Государственная политика по охране памятников культуры и природных объектов.
5. Туристический и рекреационный потенциал, культурное наследие туристических городов.
6. Историко-культурный туризм на территории Нарынской области.
8. Методология организации историко-культурного туризма для школьников.
9. Проблемы и перспективы использования природных комплексов в культурно-историческом туризме.
11. Роль библиотек в формировании культурно-исторического наследия.
12. Религиозная архитектура: история развития, тенденции и роль в регионах.
13. Исторические и культурные ресурсы. Типология культурно-исторических центров.
14. Категории: Памятник, Культурный объект, Культурно-исторический центр, Культурное наследие, Всемирное наследие.
15. Критерии оценки ценности историко-культурного наследия: Хронологические, сакральные, эстетические и мемориальные.
16. Первые научные исследования исторических памятников (XVIII-XIX века).
17. Основные направления изучения историко-культурного наследия после Октябрьской революции 1917 года.
- Историческое проявление «политизации культуры» в 1920-1930-х годах.
19. Изучение историко-культурных памятников после войны.
20. Историко-культурные памятники времен И. Разакова.
22. Культурное наследие в период перестройки и постсоветский период. Законы 1990-х годов и их значение для историко-культурных памятников.
23. Культурно-исторические достопримечательности Бишкека: история и современность.
24. Национальное историко-культурное наследие Сулеймана Тоо.
25. Культурно-исторические особенности города Ош.
26. Содержание и особенности музейного туризма.

Семинарга даярданып жатканда студенттер окутуучунун көрсөтмөлөрүн жана сунуштарын аткарып, берилген тизмедеги негизги адабияттарды колдонушу керек.

Предметти тереңирээк түшүнүү үчүн берилген тизмеде "кошумча" деп белгиленген адабияттарды изилдөө сунушталат. Семинарга отчет даярдоодо, колдонула турган шилтемелердин тизмесин окутуучу менен алдын ала талкуулоо сунушталат. Семинардан бир күн мурун студенттер окутуучуга материалды презентациялоо үчүн керектүү техникалык жабдуулар жөнүндө маалымат бериши керек.

Отчеттун басылган версиясы окутуучуга берилиши керек.

Лекцияларда алынган билимдерди бекемдөө жана семинарларда көндүмдөрдү жана жөндөмдөрдү натыйжалуу өнүктүрүү үчүн студенттер мурунку лекциядагы теориялык материалдарды окуп, ар бир тема боюнча кайталоо суроолоруна жооп беришет.

Алынган билимдерди аналитикалык иштерде жана талкууларда колдонуу жөндөмүн өнүктүрүү үчүн, аларды когнитивдик компетенцияларга айландыруу максатында, семинарлар ар кандай тапшырмаларды, талкууга негизделген жана окутуучунун көрсөтмөлөрүнүн алкагында чектелген тапшырмаларды аткарышат.

8. Методические указания для студентов, освоивших курс (модуль).

Подготовка к практическому занятию должна основываться на изучении источников и последних отечественных и зарубежных исследований в области историко-культурного туризма. Кроме того, практическое занятие может включать в себя мероприятия по оценке уровня знаний по дисциплине в целом. В ходе подготовки к практическому занятию студент должен изучить все предложенные вопросы по теме, но уметь подробно ответить на один наиболее интересный для него вопрос. Студент должен иметь конспекты лекций и подготовленные заметки по вопросам, предложенным для практического занятия.

Самостоятельная работа студентов основана на работе с музейными ресурсами.

Итоговый проект курса включает разработку тематического и выставочного плана для школьного музея. Работа над проектом предполагает разработку и изучение информационных материалов. Все собранные материалы обобщаются, анализируются и представляются в виде методической разработки. Эта форма самостоятельной работы используется в качестве основы для других видов самостоятельной работы и требует отдельной оценки.

Наиболее важным этапом курса является подготовка эссе, отчета и презентации.

Индивидуальные тренировки (консультации) — дополнительное разъяснение материала курса — имеют большое значение для освоения дисциплины учащимися с ограниченными возможностями и лицами с инвалидностью. Индивидуальные консультации по этому вопросу являются важным фактором, способствующим индивидуализации обучения и

формированию педагогических отношений между преподавателем и учащимися с ограниченными возможностями или лицами с инвалидностью. Для подготовки к семинару рекомендуется следующий график:

1. Повторение конспектов лекций;
2. Чтение основной и дополнительной литературы, рекомендованной для изучаемого раздела;
3. Ответы на вопросы в плане семинара;
4. Выполнение домашних заданий;
5. Выполнение контрольных работ и заданий;
6. При возникновении трудностей задавать вопросы преподавателю.

При подготовке к семинару учащиеся должны следовать указаниям и рекомендациям преподавателя и использовать основную литературу из предоставленного списка.

Для более глубокого понимания предмета рекомендуется изучать литературу, отмеченную как «дополнительная» в предоставленном списке. При подготовке отчета по семинару рекомендуется заранее обсудить с преподавателем список литературы для использования. За день до семинара студенты должны сообщить преподавателю о необходимом техническом оборудовании для презентации материала.

Распечатанную версию доклада следует предоставить преподавателю.

Для закрепления знаний, полученных на лекциях, и эффективного развития навыков и умений на семинарах студенты читают теоретический материал предыдущей лекции и отвечают на контрольные вопросы по каждой теме.

Для развития умения применять полученные знания в аналитической работе и дискуссиях, для преобразования их в познавательные компетенции, семинары включают различные задания, дискуссионные и ограниченные задания в рамках указаний преподавателя.

9. Тартип (модуль) боюнча окуу процессин ишке ашыруу үчүн зарыл болгон материалдык-техникалык ресурстар. Материальные и технические ресурсы, необходимые для реализации учебного процесса по дисциплине (модулю).

	Иштин түрү Вид работы	Курсту (модулдун) материалдык-техникалык камсыздоосу жана жабдуулары Логистика и оборудование курса (модуля).
1	Лекция	Аудитория
2	Семинардык саат Семинарские занятия	Презентация жабдуулары (проектор, экран, компьютер/ноутбук) менен жабдылган атайын бөлмө.

		Специально оборудованное помещение с презентационным оборудованием (проектор, экран, компьютер/ноутбук).
3	Суденттин өз алдынча ишин жактоо CPC студента	өз алдынча окуу үчүн компьютерлер жана интернетке кирүү, экранды чоңойтуу программасы жана колледждин онлайн маалымат жана билим берүү системасына кирүү мүмкүнчүлүгү менен жабдылган окуу бөлмөсү. Учебная комната, оборудованная компьютерами и доступом в интернет для самостоятельной работы, программами для увеличения изображения на экране, а также доступом к онлайн-информационной и образовательной системе колледжа.

9.2.Ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү студенттердин өз алдынча окуусу үчүн окуу жана методикалык материалдар алардын мүмкүнчүлүктөрүнө жана маалыматты кабылдоосуна ылайыкташтырылган формаларда берилет:

Көрүүсү начар адамдар үчүн:

- чоң шрифт менен басылган,
- электрондук документ,
- аудио файл,
- Брайль шрифти менен басылган.

Угуусу начар адамдар үчүн:

- басылган,
- электрондук документ.

Кыймыл-аракет аппаратынын бузулушу бар адамдар үчүн:

- басылган,
- электрондук документ,
- аудио файл.

Бул тизме окуучулардын санына жараша өзгөртүлүшү мүмкүн.

10.Билим берүү технологиялары.

"Маданий мурас жана туризм" курсундагы билим берүү процесси лекциялардын, практикалык көнүгүүлөрдүн өз ара аракеттенүүсүнө жана чыгармачыл иш-аракеттерди активдештирүүгө (тематикалык жана көргөзмө планын түзүү) негизделген. Студенттерге тарыхый жана маданий билим берүү туризми, мыйзамдар жана жоболор, түзүм жана алардын иш-аракеттеринин мазмунун аныктоочу негизги багыттар боюнча материалдарды окуп, талдоо сунушталат. Тексттер менен иштөөнүн жыйынтыктары семинарларда, жеке талкууларда жана кейс-стадилерде талкууланат. Студенттер тапшырмаларды аткарышат,

билим берүү, маалымдама жана оригиналдуу адабияттарга өз алдынча кайрылышат жана музейге байланыштуу адабияттарды талдашат: каталогдор, илимий эмгектердин жыйнактары, тематикалык жана көргөзмө пландары жана музей экспонаттарынын видео презентациялары. Тапшырмалардын аткарылышы семинарларда студенттердин оозеки баяндамаларынын негизинде бааланат, алар семинардын катышуучулары тарабынан бааланып, комментарийленет.

Тиешелүү компетенцияларды өнүктүрүү жана пландаштырылган окуу натыйжаларына жетүү үчүн окуу иш-аракеттеринин интерактивдүү методдор жана студенттердин таанып-билүү ишмердүүлүгүн уюштуруу формалары менен төмөнкү айкалыштары колдонулат:

- лекцияларда: талкуулар, визуалдык аудио жана видео материалдар;
- семинарларда: талкуулар, дебаттар, визуалдык аудио жана видео материалдар, кейс-стадилер, экскурсиялар ж.б.;
- өз алдынча иште: интернет ресурстарын, маалыматтык базаларды, методикалык иштеп чыгууларды, атайын окуу жана илимий адабияттарды колдонуу менен курстун теориялык материалын изилдөө, чыгармачыл жана изилдөө тапшырмаларын аткаруу жана өз позициясын негиздеген макалаларды жазуу;
- тапшырмалар, тесттер ж.б.;

- изилдөө иштеринде: интернет ресурстарын, маалыматтык базаларды, методикалык иштеп чыгууларды, атайын окуу жана илимий адабияттарды ж.б. колдонуу менен берилген тема боюнча адабияттарга сереп, рефераттар жана эсселерди даярдоо.

Ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдар үчүн электрондук почта аркылуу консультациялар жеткиликтүү болушу керек.

Для самостоятельной работы студентов с ограниченными возможностями обучения предоставляются учебно-методические материалы в формах, адаптированных к их возможностям и восприятию информации:

Для людей с нарушениями зрения:

- печатный текст крупным шрифтом,
- электронный документ,
- аудиофайл,
- печатный текст шрифтом Брайля.

Для людей с нарушениями слуха:

- печатный текст,
- электронный документ.

Для людей с двигательными расстройствами:

- печатный текст,
- электронный документ,
- аудиофайл.

Этот список может быть изменен в зависимости от количества студентов.

10. Образовательные технологии.

Учебный процесс в курсе «Культурное наследие и туризм» основан на взаимодействии лекций, практических занятий и активизации творческой деятельности (создание тематического и выставочного плана). Студентам предлагается читать и анализировать материалы по основным направлениям историко-культурного образовательного туризма, законодательству и нормативным актам, структуре и содержанию их деятельности. Результаты работы с текстами обсуждаются на семинарах, индивидуальных дискуссиях и тематических исследованиях. Студенты выполняют задания, самостоятельно обращаются к учебной, справочной и оригинальной литературе, анализируют литературу, связанную с музейным делом: каталоги, собрания научных работ, тематические и выставочные планы, а также видеопрезентации музейных экспонатов. Выполнение заданий оценивается на семинарах на основе устных презентаций студентов, которые оцениваются и комментируются участниками семинара.

Для развития соответствующих компетенций и достижения запланированных результатов обучения используются следующие сочетания учебных мероприятий с интерактивными методами и формами организации познавательной деятельности студентов:

- на лекциях: дискуссии, видео- и аудиоматериалы;
 - на семинарах: дискуссии, дебаты, видео- и аудиоматериалы, тематические исследования, экскурсии и т. д.;
 - в самостоятельной работе: изучение теоретического материала курса с использованием интернет-ресурсов, информационных баз, методических разработок, специальной учебно-научной литературы, выполнение творческих и исследовательских заданий и написание статей, обосновывающих собственную позицию;
 - задания, контрольные работы и т. д.;
 - в научно-исследовательской работе: подготовка обзора литературы, рефератов и эссе по заданной теме с использованием интернет-ресурсов, информационных баз, методических разработок, специальной учебно-научной литературы и т. д.
- Консультации по электронной почте должны быть доступны для людей с ограниченными возможностями.

11. Окуудагы жетишкендиктерди үзгүлтүксүз көзөмөлдөө жана орто мөөнөттүү баалоо үчүн баалоо куралдары.

11.1 Үзгүлтүксүз мониторинг жүргүзүү үчүн баалоо куралдары.

Студенттин оз алдынча иши үчүн суроолор

1. "Маданий мурас жана туризм" курсунун предмети, мазмуну, максаты жана милдеттери.
2. Кесиптик ишмердүүлүктүн түзүмүндөгү тарыхый жана маданий билим берүүдө туризмдин ролу.
3. Тарыхый жана маданий эстеликтерди, ландшафттык зоналарды жана тарыхый жана маданий коруктарды каттоо жана изилдөө технологиялары.

4. Тарыхый жана маданий жайларга негизделген туристтик жана экскурсиялык маршруттарды иштеп чыгуу технологиялары.
5. Тарыхый жана маданий ишмердүүлүктүн салттуу түрлөрүн (элдик кол өнөрчүлүк, соода, ырым-жырым ж.б.) кайра жаратуу технологиялары.
6. Азыркы этапта тарыхый жана маданий туризмди уюштуруунун өзгөчөлүктөрү.
7. Тарыхый жана маданий эстеликтерди коргоо жана пайдалануу программалары.
8. Туристтик иш-аракеттерди ишке ашыруунун формалары.
9. Туристтик продуктуну түзүү.
10. Туристтик продуктуну долбоорлоо.
11. Улуу Жибек жолунун Маршруту. Маршруттун тарыхы жана географиясы. Маршрутка кирген шаарлардын маданий жана тарыхый мааниси. Негизги эстеликтердин сүрөттөлүшү.
12. Бишкек– Кыргызстандын маданий жана тарыхый борбору. Анын калыптанышынын жана өнүгүшүнүн жалпы мүнөздөмөсү.
13. Манастын кумбозу тарыхый комплекске мүнөздөмөсү. (студенттин тандоосу боюнча бирин мисал катары колдонуу).
14. Ош– Кыргызстандын маданий жана тарыхый борбору. Анын калыптанышынын жана өнүгүшүнүн жалпы мүнөздөмөсү.
15. Бурана тарыхый комплекси, тарыхы
16. Кошой-Коргон тарыхый комплекси
17. Нарын шаарлары өлкөнүн маданий жана тарыхый борборлору катары. Алардын калыптанышынын жана өнүгүшүнүн жалпы мүнөздөмөсү.
18. Кыргызстандагы диний архитектуралык имараттар
19. Салттуу кыргыз элдик кол өнөрчүлүгү (студенттин тандоосу боюнча).
20. Кыргызстандын аймагындагы табигый-тарыхый-мурастар жайгашкан аймактар
21. ЮНЕСКОнун тарыхый-маданий мурастар тизмесиндеги кыргыз мурастары

11. Инструменты оценки для непрерывного мониторинга и промежуточной оценки учебных достижений.

11.1 Инструменты оценки для непрерывного мониторинга.

Вопросы для СРС

1. Предмет, содержание, цели и задачи курса «Культурное наследие и туризм».
2. Роль туризма в историко-культурном образовании в структуре профессиональной деятельности.
3. Технологии регистрации и изучения историко-культурных памятников, ландшафтных зон и историко-культурных заповедников.
4. Технологии разработки туристических и экскурсионных маршрутов на основе историко-культурных объектов.
5. Технологии воссоздания традиционных видов историко-культурной деятельности (народные ремесла, торговля, ритуалы и т. д.).

6. Особенности организации историко-культурного туризма на современном этапе.
7. Программы охраны и использования историко-культурных памятников.
8. Формы реализации туристической деятельности.
9. Создание туристического продукта.
10. Разработка туристического продукта.
11. Маршрут Великого Шелкового пути. История и география маршрута.
12. Культурно-историческое значение городов, включенных в маршрут. Описание основных памятников. Бишкек — культурно-исторический центр Кыргызстана. Общие характеристики его формирования и развития.
13. Характеристики исторического комплекса Манас-Кумбоз (на примере одного из выбранных студентом городов).
14. Ош — культурно-исторический центр Кыргызстана. Общие характеристики его формирования и развития.
15. Исторический комплекс Бурана, история.
16. Исторический комплекс Кошой-Коргон.
17. Города Нарын как культурно-исторические центры страны. Общие характеристики их формирования и развития.
18. Религиозные архитектурные сооружения в Кыргызстане.
19. Традиционные кыргызские народные ремесла (по выбору студента).
20. Объекты природного и исторического наследия в Кыргызстане.
21. Наследие Кыргызстана, включенное в Список всемирного наследия ЮНЕСКО.

12. Калтырылган сабактарды өздөштүрүүнүн түрү жана формасы

Окуу программасындагы сабактар, анын көлөмүн студент толук өздөштүрүшү керек. Өздөштүрүлбөй же жетишпей, сабакты калтырып ж.б себептер менен үзгүлтүккө учуратса кайра тапшыруу мүмкүнчүлүгүн пайдаланып өз алдынча даярданып, окутуучунун берген көрсөтмөсүнө карата даярданып тапшыруусу керек. Эгерде модуль же зачетко чейин берилген тапшырмалар аткарылбаса, студент модульдук ишке же зачетко киргизилбейт.

12. Виды и формы повторения пропущенных уроков

Учащийся должен полностью освоить уроки, предусмотренные учебной программой, в полном объеме. Если учащийся не осваивает материал или его успеваемость прерывается по таким причинам, как пропуск урока и т. д., он должен использовать эту возможность для повторного изучения урока, самостоятельной подготовки и подготовки к экзамену в соответствии с указаниями преподавателя. Если задания, данные перед модулем или экзаменом, не выполнены, учащийся не будет допущен к модулю или экзамену.